

Posudek na diplomovou práci *Nucená práce v koncentračních a zajateckých táborech v letech 1940-1945 v okresech Trutnov a Náchod*, FF UHK 2017, 226s.

vedoucí práce: prof. PhDr. Dana Musilová, CSc.

oponent: PhDr. Jan Mervart, Ph.D.

Hned na úvod je nutno předeslat, že posudek na předloženou diplomovou práci Ivy Hejnové se stal oponentovi milou povinností. Od počátku je čtenáři jasné, že má v rukou nadstandardní text, který stojí za to číst. Už způsob a obeznamenost, jakým způsobem se autorka vypořádala s typologií nasazených pracovníků a pracovníků pozitivně svědčí o jejím studijním nasazení i odborné erudici, s nimiž se v úvodech diplomových prací setkáváme jen málokdy. Text diplomové práce je přehledně a jasně vnitřně strukturován. Autorka pracovala s náležitou odbornou literaturou i archivními prameny (jakkoliv jsou značně torzovité) a výsostně přínosné i aktuální téma se snažila od počátku uchopit komplexně (viz její tři kategorie „civilní dělníci“, „židovské ženy“ a „váleční zajatci“). Za výraznou přednost, která vynikne především ve srovnání s mnohými texty profesionálních historiček a historiků, je nutno považovat autorčinu snahu neustále shrnovat a zobecňovat, což sice vede k opakování některých tvrzení, čtenáři to nicméně umožňuje sledovat hlavní výkladovou osu a základní autorčiny argumenty.

Textem předložené studie výrazně prosvítá politická ekonomie pracovního nasazení a rasové otázky, zejména potom vzájemná propojenost obou rovin. *Práce* jakožto nástroj kapitalistické produkce a akumulace kapitálu (firmy typu AEG či BASF do dnešních dnů například ve svých oficiálních dokumentech neuvádějí nasazení nucené či otrocké práce) na jedné straně a *práce* jakožto prostředek likvidace na straně druhé představovala středobod specifické vize modernity německého nacionalismu. Škoda na tomto místě, že se autorka v tomto ohledu opírala především o českou literaturu, jakkoliv faktograficky přínosnou, a nesáhla kromě několika překladových publikací také k pracím zahraničních, především německých a amerických, autorů. Základní přehled přitom mohla nabýt například z publikace *Za obzor totalitarismu. Srovnání stalinismu a nacismu* (Geyer-Fitzpatricková eds.). Budiž nicméně řečeno, že za jeden z přínosů práce lze považovat také fakt, že k podobným otázkám žádajícím si další rozpracování vybízí. Též by bylo na základě popisu protektorátních dělníků pracujících v Sudetengau například přínosné sledovat kontinuity regionálních elitních pracovních sil napříč dějinami, tedy i po poválečném odsunu (viz případ mosteckého regionu).

Studii Ivy Hejnové by bezesporu prospěla také větší zasazení do dějin Sudetoněmecké župy a Protektorátu Čechy a Morava. Čtenář se tak vedle osvětlení pracovních říšských politik ocitne uprostřed výkladu týkajícího se mikroregionu a byl-li by neznalý, mohl by se domnívat, že pracovní nasazení se týkalo výhradně území Říše a nikoliv ostatních okupovaných či připojených území včetně Protektorátu Čechy a Morava. Na místě by též byla kapitola nabízející srovnání s nuceně nasazenými v rámci Protektorátu Čechy a Morava i v rámci samotné Říše. Ze studie Ivy Hejnové není jasné, jaká specifika nucená práce daného regionu,

potazmo Sudetské župy zahrnovala. Za jistou slabinu, a nutno říci, že z pohledu čtenáře ne zcela pochopitelnou, je též možno považovat dnešní správní optiku, kterou autorka zvolila (jedná se snad o dnešní organizaci pramenné základny?). Náchod přitom coby dnešní region zahrnoval jak Sudetengau, tak Protektorát (každodennost protektorátního pracovního nasazení v Náchodě mimo jiné popisuje Josef Škvorecký v *Inženýru lidských duší*), což není v textu prakticky zdůrazněno.

Překlepy typu wolkpolitik namísto volkpolitik (s. 22) či drobné historické nepřesnosti (vznik Sudetské župy nelze interpretovat jako zisk „lebensraumu“, tento koncept je spojen výhradně s územími dobývanými na Východě) lze přičítat spíše velkému rozsahu práce, než autorčině nedbalosti. Celkově je předložená studie zpracována velmi pečlivě, s nemalým osobním nasazením (vedle uvedeného též viz velmi případné přílohy) a co se týká prací daného typu nadstandardním způsobem, který by si zasloužil dalšího rozšíření (publikace, rigorózní práce apod.). Vedle zmíněných námětů (srovnání, širší zarámování atd.) bych též doporučoval návštěvu berlínského Staatsarchivu, kde by v příslušných fondech mohla autorka nalézt další cenné informace a doplnit tak dosavadní torzovitost k dějinám pracovních táborů této historické periody.

Práci bez nejmenších pochybností doporučuji k obhajobě a autorce přeji trpělivost v dalším badatelském, případně publikačním, úsilí.

V Praze 21. srpna 2017

Jan Mervart